

Ἀθηναϊκὴ ἠχώ

«Ἐχομε καιρὸν. Ἀφήστε πρῶτα τὰ περὶ τὴν ἔκλογικὴν ἀναβρασμὸν».

Μίαν τοιαύτην φράσιν ἀκούει κανεὶς παντοῦ. Ἀναβολαὶ ἐπὶ ἀναβολάς. Ἄλλη φροντίς καὶ ἄλλη σκέψις δὲν χωρεῖ σήμερον. Ὁ ἐκλογικὸς ἀναβρασμὸς ἀπορροφᾷ τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα. Καὶ οἱ μᾶλλον ἀδιάφοροι καὶ ἀπαθείς, — ἂν εὐρίσκωνται πλέον τοιοῦτοι μεταξὺ τῶν γνησίων Ῥωμιῶν — θὰ ἐπηρεασθῶσι κατ' ἀνάγκην ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ τῶν ἄλλων. Διὰ τὴν λειτουργήσωμεν πάλιν κανονικῶς, τοῦλάχιστον ὅσον κανονικῶς ἤμπεροῦμεν τὰ λειτουργήσωμεν ἡμεῖς, πρέπει νὰ παρέλθουν τῶ ὄντι καὶ ἡμέραι τῆς ἀγωνιώδους προσδοκίας, τῶν ἐσπευσμένων ἐνεργειῶν, τῶν θερμῶν συζητήσεων, τῶν ὑπαθιρῶν ἀγορεύσεων, τῶν θορυβῶδων διαδηλώσεων. Προσθέσατε εἰς ταῦτα τὴν κινδυνώδη ἐξαψιν τῶν παθῶν, τὴν ἀφύπνισιν τῶν ἀγρίων ὄρμων καὶ τὰς ὄχι σπανίας αἱματηρὰς συγκρούσεις, καὶ θὰ ἔχετε πλήρη τὴν εἰκόνα τοῦ πανδαιμονίου, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ὀλόκληρον τὸ ἐλεύθερον καὶ εὐνομούμενον βασιλεῖον ἀπὸ μηγρὸς τότε, ἀπαισιωτέραν καθεκάστην μέχρι τῆς 3ης Μαΐου.

Τὸ σύμπτωμα δὲν εἶνε πολὺ εὐχάριστον. Τὸ ἐνδιαφέρον μεθ' οὗ διεξάγεται παρ' ἡμῖν ἡ ἐκλογικὴ πάλη, μικροῦς καὶ μεγάλους ἐπασχολοῦσα, συνέπεια δὲ τῆς ἀναμιξέως ὅλων μας εἰς τὰ τῆς πολιτείας, εἶνε μία τῶν μεγαλειτέρων ἐθνικῶν πληγῶν. Δὲν ἤξεύρομεν ἂν ἡ ἀνάμιξις αὕτη προήλθεν ἐκ τῆς πολλῆς καὶ ἀμέτρου ἐλευθερίας, τῆς διαδεχθείσης ἀποτόμως δουλείαν μακρὰν, ἂν εἶνε προῖον τοῦ πολιτεύματος τοῦ θεσπίσαντος μίαν τὴν παράκαιρον καθολικὴν ψηφοφορίαν, ἢ ἂν ἀπορρέῃ βαλὺτερον καὶ ριζικώτερον ἐξ αὐτοῦ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ Ἑλληνος, ὁ ὅποιος, ἀγαπῶν πρὸς παντὸς τὴν ὑπὸ τὸν ἥλιον βασιτώνην καὶ τὴν φλυαρίαν, ὀλίγην αἰσθάνεται δι' ἐργασίαν ἔρεξιν καὶ ὡς τὸ γλυκύτερον αὐτοῦ ὄνειρον θεωρεῖ τὸ νὰ τραφῇ ἀργὸς ὑπὸ τοῦ δημοσίου ταμείου. Ἄλλ' ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὁποίου εἴμεθα δυστυχῶς πλέον ἢ βέβαιον εἶνε ὅτι τὸ ἔκτακτον καὶ καθολικὸν ἐνδιαφέρον δὲν προέρχεται ἐξ ὑπερβολῆς φιλοπατρίας. Οἱ ὀλίγοι, οἱ αἰσθανόμενοι τὴν ἀληθῆ καὶ ἀγνήν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην, ἔχουσι πλέον σταυρώσῃ τὰς χεῖρας καὶ κλείσῃ τὸ στόμα, βλέποντες τὰ περὶ αὐτοὺς τελούμενα. Οἱ ἄλλοι, οἱ πολλοί, οἱ δρώντες καὶ ἐνδιαφερόμενοι, εἶνε διεσθαρμένοι καὶ ὡς ἐὰν ἀντεστράφῃ τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα, περὶ τῶν μὴ ἀναμιγνυομένων εἰς τὰ πολιτικά, τὸσφ μᾶλλον ριζικὴ παρατηρεῖται ἡ διασφορὰ τῶν, ὅσφ θερμότερον τὸ ἐνδιαφέρον των. Σπάνιοι, δυσδιάκριτοι εἶνε ἐδῶ αἱ ἐξαιρέσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων μόλις εἴμποροῦν νὰ εὕρουν θέσιν ἐπιεικῆ οἱ κορυφαῖοι πολιτευταί. Τὸ ἀτομικόν, τὸ χυδαῖον συμφέρον, ἀπὸ τοῦ χορτασμοῦ τῆς κοιλίας μέχρι τῆς ἱκανοποιήσεως κακῆς ἰδιοτροπίας, εἶνε ὁ ρυθμιστὴς τῶν βημάτων των. Καὶ ἡ ἐνέργειά των πρὸς αὐτὰ καὶ τὰ μέσα των, ἂν τοιοῦτος εἶνε ὁ σκοπός; Ψηφισθῆναι διὰ τῶν ἐξουτελιστικωτέρων καὶ ποταπωτέρων μέσων, ἀναξωπύρωσις τοῦ κατ' ἀλ-

λήλων φανατικοῦ μίσους τῶν πατριῶν, ἐπαγγελία καὶ γνώμαι περὶ πραγμάτων καὶ προσώπων παρὰ πᾶσαν πεποίθησιν καὶ κρίσιν, ψεύδη ἀναιδῆ καὶ κατὰ φώρα, βία, βραδουργία, δωροδοκία, νόθευσις καὶ πᾶσα γνωστὴ καὶ ἀγνωστὸς ἀτιμία.

Αὐτὰ ὑποκρύπτονται — ὄχι βέβαια καὶ τόσον ἐπιμελῶς ὥστε νὰ ἐγείρῃ ἀξιώσεις μεγάλου ἐρευνητοῦ ὁ δυνήθεις νὰ τἀποκαλύψῃ — ὑπὸ τὰς ὥραιας λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἀντηχοῦν αὐτὰς τὰς ἡμέρας διάφοροι ἀπὸ ἄλλου εἰς ἄλλον τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπὸ τὴν τυπικὴν ἐνάσκησιν ἱεροῦ δικαιοῦματος κατὰ θεσμούς ἐλευθέρους! Τὸ μόνον δὲ παρήγορον σύμπτωμα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκληροῦ ἀγῶνος τῶν πατριῶν, ἡ μόνη ἀκτίς ἐν τῷ ζόφῳ αὐτῷ, εἶνε ὅτι ὑπάρχουσιν ἀκόμη ἄνθρωποι ἀνομολογοῦντες μετὰ θάρρους Ἰσου πρὸς τὴν λύπην των τὴν ἀπελπιστικὴν αὐτὴν κατάστασιν καὶ συσχεπτόμενοι περὶ τῶν μέσων δι' ὧν θὰ ἤμπορέσῃ ποτὲ νὰ ἐπέλθῃ βελτιώσις.

*

Οὔτε τόπος ἀλλ' οὔτε καιρὸς ὑπάρχει νὰ μεταδώσωμεν τὰς σκέψεις αὐτάς. Διατελοῦμεν καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς ἐκλογικῆς κινήσεως. Καὶ πῶς; Δὲν ἤμεθα τάχα συνταγματικοὶ πολῖται, θεωροῦντες ὡς ὑψίστην τιμὴν ὑποχρέωσιν νὰ βραβῶμεν μετὰ τοῦ προῖου κατὰ καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ πολυστήλα καὶ ἀχώνευτα ψεύδη τῶν κομματικῶν ἐφημερίδων; Δὲν εἴμεθα κάτοικοι τῆς πόλεως εἰς πᾶσαν γωνίαν τῆς ὁποίας ἀντηχοῦσιν ὑπὸ τὸν ῥητινίτην συζητήσεις καὶ ζητωκραυγαὶ καὶ ἄσματα ἐκλογικὰ καὶ ἤχι βαρβαροφῶνων; Δὲν βλέπομεν ὅλους τοὺς τοίχους γεμάτους ἀπὸ προγράμματα μὴ στοιχεῖα πομπῶδη καὶ τόσους πῖλους ἐστολισμένους μετὰ εἰκόνας τῶν ἀρχηγῶν, μετὰ τὴν εἰκόνα ἢ μετὰ τὸ κορδόνι; Δὲν συναντῶμεν ἀνὰ πᾶν βῆμα τὰς πολυπληθεῖς ἐφιππούς περιπολίας; Νά, αὐτὴν τὴν ὄραν διέρχεται ὑπὸ τὰ παράθυρά μας μία μεγάλη διαδήλωσις. Μὰς γαργαλίζει ἡ ταραχὴ καὶ προβαίνομεν. Εἶνε ὥραϊον πράγματι τὸ θέαμα. Τὸ φῶς τῆς σελήνης ἐπὶ τοῦ ἀνάστρου οὐρανοῦ ὠχρῶν πρὸ τῶν λάμπων τῶν βεγγαλικῶν πυρσῶν, λευκῶν, ροδοχρόων, πρασίνων. Πύραυλοι ἀνέρχονται μετὰ συριγμοῦ εἰς τὰ ὕψη. Τὸ μέλαν πλῆθος τὸ κινεῖται φρενητιωδῶς τὰς χεῖρας καὶ ἀλαλάζον εἶνε μέγα καὶ φαίνεται διπλάσιον κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἀκόμη καὶ τριπλάσιον. Ἡ μεγάλη ὁδὸς πλημμυρεῖ ἐκ τοῦ χειμάρρου αὐτοῦ τοῦ χυνομένου διὰ τῆς διπλῆς ἐκ θεατῶν σειρᾶς, παρατεταγμένω ἐκατέρωθεν εἰς τὰ χεῖλη τῶν πεζοδρομίων, τοῦ καλυπτομένου ὑπὸ τοῦ ἀραιοῦ νέφους τοῦ κονιορτοῦ τὸν ὁποῖον ἐγείρει. Προηγείται ὁ θορυβῶδης οὐλαμὸς τῶν παιδίων, τῶν ἐμφυχυμένων ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ ἀληθῶς λυσσάλευ. Ὑπὸ τὰς φωνὰς των πνίγονται οἱ ἤχοι τῆς μουσικῆς, παιανίζουσης ἀγνώριστον ἐμβατήριον. Κάπου κάπου λάμπει κανὲν ὀρειχάλκινον ἔργαζον. Αἱ σημάται ρίπτουσι τὰς ὑψηλὰς σιακὰς των ἐπὶ τῶν τοίχων. Παρελαύνει σειρὰ ἀμαξῶν με στεφάνους, με εἰκόνας, μ' ἐμβλήματα παντοειδή. Περὶ τοὺς ἀρχηγούς βαίνει συμπαγέστερος ὁ ἄγκος τῶν σοβαρῶν ἐκλογέων, τὸ σῶμα των κυρίως διαδηλωτῶν. Παρ' αὐτοῖς αἱ φωναὶ εἶνε μετριώτεροι, τὰ κινήματα ἀξιοπρεπέστερα. Φαίνονται ὡς νὰ βλέπουν τοὺς

προπορευομένους μανιώδεις καὶ νάγ᾿ ἄλλωνται διὰ τὸν θρίαμβον. . . Καὶ βαθμηδὸν, ἐφ' ὅσον τὸ πληθὺς διέρχεται, ὁ ἐνθουσιασμὸς βαίνει ἐλαττούμενος ἐκ τῶν ἔμπροσθεν πρὸς τὰ ὀπίσθεν, ἕως οὗ κοπάσῃ ἐντελῶς εἰς τὴν φιλόγελων οὐρὰν τῶν περιέρχων καὶ τῶν σχολιαστῶν, τῶν ἀνηκόντων συνήθως εἰς τὸ ἀντίθετον κόμμα. Ἡ διαδήλωσις παρήλαθε. Τὴν βλέπομεν τὴν ἀπὸ μακρὰν, ὄγκον μελανὸν ἀνακινούμενον καὶ φωτιζόμενον μ' ἐρυθρὰς καὶ πρασίνας ἀνταυγείας. Ὡς βόμβος φθάνει μακρῶθεν, ὡς κυμάτων θροῦς ὁ ἀνθρώπινος ἀλαλαγμός. Ναί, εἶχε δίκαιον εἰς τῶν προφωνησάντων ἀπὸ τοῦ ἐξώστου του τοὺς διαδηλωτάς: «Δὲν ὑπάρχει λαμπρότερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον θέαμα, ἢ τὸ θέαμα αὐτὸ λαοῦ συναθροισμένου ἐν ὀνόματι τῶν ἐλευθεριῶν του!»

Ἄλλ' ὅποια σκέψεις μελαγχολικαὶ ἐπιφοιτῶσιν εἰς τὸ πνεῦμα κατόπιν, ἀφ' οὗ σβεσθῆ ἡ πρώτη πολύχρωμος λάμψις καὶ κρίνη κανεῖς τί εἶδε καὶ τί ἤκουσεν! «Ὅλος ἐκεῖνος ὁ λαὸς ὁ καταπονῶν τὸν λάρυγγα ἤτο ἡ πληρωμένος, ἡ ἀπατημένος, θύμα ὑποχείριον μερικῶν ἐπιτηδεῶν καὶ ἀγυρτῶν. Δὲν ἤξευρε τί ἐζήτει, δὲν ἤξευρε τί ἔκαμνε. «Μὲ κουμπάριας καὶ μὲ κεράσματα» κατὰ τὴν παροιμιώδη ἔκφρασιν τοῦ κ. Γενναδίου, ἐδέθη, ἡχμαλωτίσθη καὶ παρεσύρθη νὰ κάμῃ ὅτι τοῦ εἶπαν, ὑπέικων εἰς τὸν ἔμφυτον, τὸν συνταγματικὸν διὰ τὰ κοινὰ ἐνθουσιασμόν. Τυφλὸς ἦτο καὶ κωφός. Τοῦ ὑπηγόρευσαν λέξεις ὕβρεων καὶ ὀνειδισμῶν ἀπρεπῶν, τὰς ὁποίας ἐπανελάμβανεν ἀσυνειδήτως. Τοῦ εἶπαν ψεύδη καὶ τὰ ἐπίστευσε τὸν ἐκολάκευσαν αἰσχροῦς διὰ νὰ τον καταβιάσουν εἰς πᾶν εἶδος ταπεινώσεως καὶ ἐξευτελισμοῦ, νὰ τον ἐξωθήσουν εἰς παντὸς εἶδους ἔγκλημα. Καὶ οἱ μικροὶ καὶ μικροφιλόδοξοι ἀρχηγοὶ του, κακούργοι ὄχι ὀλιγώτερον τῶν κακούργων, τοὺς ὁποίους ὑπερήσπισαν δωρεὰν εἰς τὰ δικαστήρια—ἔβλεπον τὸ ἔργον των καὶ ἐκαμάροναν. Δι' αὐτοῦ θὰ θριαμβεύσουν ἴσως κατὰ τῶν ὁμοίως ταπεινῶν τῶν ἀντιπάλων καὶ θὰ ἰκανοποιήσουν τὸν στένον ἐγωισμὸν καὶ τὰ ἐλκεϊνά των συμφέροντα. Ἄλλὰ μήπως εἶνε ἀρά γε πολὺ καλλίτεροί των καὶ οἱ ἐπισημότεροί ἀρχηγοί; Ἄν ὑπερέχουν κατὰ τὰ ἐκλογικὰ κεφάλαια καὶ τὰ διανοητικὰ χαρίσματα, ἂν δὲν ἔχουν τόσον εὐτέλῃ συμφέροντα νὰ θεραπεύσουν καὶ ὑγιεῖς φιλοδοξίας, ἂν ἀποβλέπουν κάπως καὶ εἰς τὸ καλὸν τῆς πατρίδος, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ὀλίγιστα τόρα εἰμποροῦν νὰ κάμουν—εἶνε ἀρά γε καὶ αὐτοὶ χαρακτηρηρεῖς ἄρτιοι, ἀνεχόμενοι νὰ πολιτευῶνται ὑπὸ ὄρους τοιούτους καὶ τόσον σκανδαλωδῶς νὰ ἐφαρμόζουν τὸ ὄχι πάντοτε ἀνεπίληπτον ἀξίωμα τῶν Ἰησουιτῶν; Ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν τὸ πιστεύω.

Μὲ τὰς κραυγὰς ἐκεῖνας καὶ τοὺς ἀλαλαγμούς, μὲ τὰς δηκτικὰς εὐφρολογίας τῶν διαδηλωτῶν, ὅποια ἔχθη φαρμακερὰ καὶ λυσώδης ἐξεδηλοῦτο κατὰ τῶν ἀντιπάλων! Εἰς τὴν ἐλαχίστην ἀφορμὴν τὸ ἀδελφικὸν αἷμα θὰ ἔβαφε τὴν ὁδόν,—αἰσχος τὸ ὅποιον ὁμως δὲν κάμνει πλέον ἐντύπωσιν, ἀφ' οὗ συμβαίνει τόσῳ συχνά. . . Καὶ ὁμως ὑπὲρ τίνων ἀγωνίζονται αὐτοὶ; Μὴ δὲν εἶνε τὰ ἴδια ὑπὸ πᾶσαν ἐποψὴν τὰ κόμματα, τὰ ὅποια ἐξυηρητοῦσι

μὲ τὴν ζωὴν των ἀκόμη καὶ μήπως οἱ ἀρχηγοὶ των, οἱ ἐχθροὶ σήμερον, δὲν ἦσαν φίλοι χθὲς καὶ δὲν θὰ γίνωσιν ἐχθροὶ πάλιν αὔριον, ἂν τὸ καλέσῃ ἐν οἰονδήποτε συμφέρον, ἐκτὸς τοῦ τῆς Πατρίδος, τοῦ πάντοτε τελευταίου; Ἰδοὺ τὸ σύστημα καὶ ἡ ἰδέα ὑπὲρ τῆς ὁποίας μάχονται, ἰδοὺ τί ἀντιπροσωπεύουν αἱ ὑψηλαὶ σηματαὶ, αἱ ρίπτουσαι τὰς σκιὰς των ἐπὶ τῶν τοίχων! Τυφλὴ καὶ ἄκριτος προσωπολατρεία καὶ εἰδωλόλατρεία μυσαρὰ, ἄνευ ἀρχῶν, ἄνευ πεποιθήσεων. Καὶ ὁμως πῶς ἐσυνειθίσταμεν εἰς τὸ ἐπαίσχυντον αὐτὸ καθεστὸς! Μήπως καὶ ὁ Μιθριδάτης δὲν ἐσυνείθισε τὰ δηλητηρία; Μὲ ὄλην τὴν ἀφέλειαν καὶ μὲ ὄλην ἴσως τὴν πεποιθήσιν ἔλεγεν ἐσχάτως εἰς τῶν ὑποψηφίων, δημηγορῶν πρὸς τοὺς ἐπαρχιώτας ἐκλογεῖς του, ὅτι εἶναι εὐτύχημα διὰ τὴν Ἑλλάδα τὸ ὅτι δὲν ὑπάρχουν κόμματα ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν, διότι αὐτὰ ἐξάπτουν τὰ πάθη καὶ προκαλοῦν ἐμφυλίους καὶ ἀδίκους σπαραγμούς. Ἀκριβῶς δηλαδὴ ὅτι ἔπρεπε νὰ εἴπῃ περὶ τῶν ὑπαρχόντων!

*

Ἄλλ' εἶνε καιρὸς νὰνακαλέσωμεν τὴν Ἑλπίδα, τοῦ καλλιτέρου μέλλοντος, τὴν πάντοτε παρούσαν καὶ πρόθυμον. Ἡ κατάστασις αὐτὴ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπ' ἀπειρον, ὄχι. Ἐχει ἐν τῇ ἰδίᾳ τῆς φύσει ἐγκείμενον τοῦτο τὸ καλόν: Ἡ θά μας καταστρέψῃ ὀλοτελῶς καὶ ταχέως, ἢ θὰ προκαλέσῃ τὴν ἀντίδρασιν καὶ τὴν μεταβολὴν τοῦ καθεστώτος, ὑπὸ τὸ ὅποιον πάσχομεν σήμερον. Μέσος ὄρος δὲν ὑπάρχει. Ἄλλ' εἶνε σκληρὸν νὰ πιστεύσῃ τις καταδικασμένον ἀμετακλήτως εἰς ταχεῖαν καταστροφὴν σφριγηλὸν ἔθνος τοιαύτης ἐπιβόλης καὶ προορισμοῦ καὶ νὰ μὴν ἐλπίσῃ ὅτι ἐκ τῆς γαγγραινης τοῦ κομματισμοῦ ἀπέμεινε καὶ μέρος τοῦ κοινωνικοῦ σώματος ἀπρόσβλητον, ἐν ᾧ συνεκεντρώθη ὅλη ἡ ζωὴ, ἡ περιμένουσα νὰ ἐκχυθῆ καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ, ἅμα οἱ εὐνοϊκοὶ ὄροι τοῦ μέλλοντος τὸ ἐπιτρέψουν.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Ἡ ΣΥΓΧΩΡΕΣΙΣ¹

Ἐκεῖνο τὸ λαγκαδιὸν ὁμοιάζει γωνίᾳ μὲ ἀπλωμένα τὰ πλευρά, καὶ ἔς τὴν μέσσην ὁ δρόμος θὰ ὁμοιάζῃ τρίγωνον μὲ ὑποθετικὴν βάσιν ἀνάερα, ἂν τὰ σκέλη δὲν ἦσαν καὶ τὰ δύο πολυάγκωνα. ἔλεγε πῶς τὸν τόπον ἐκεῖνον ἄνοιξε σεισμός, καὶ τὸν δρόμον ἐχάραξε, καθὼς ἐπέρασε καθηφόρου ἀνηφόρου, ἀστραποπέλεκτο. Τὴν γωνίαν τοῦ τριγώνου, ἔς τὸν πάτον, κόβει χειμαρρὸς μικρὸς ἀλλὰ πολὺ κρεμαστός, καὶ τὸν χειμῶνα, καθὼς συμμαζώνει τὰ νερά ἀπὸ ταῖς δύο πλαγίαις, ῥοβολαεὶ ἐπάνω εἰς στερεώτατον κρεβάτι ἀπὸ ῥιζόπετραις, καὶ τὸ κλοκαεῖρὶ μένει ξεροπόταμο, μὲ νερὸ ποῦ ἀρογυαλίζει ἔς τὰ χαλίκια, ὀλιγοστό, τόσο νὰ ζωντανεύῃ τ' ἀγριολούλουδα τῆς βεματιᾶς. Ὁ